

DEPREM BÖLGESİNDE SAĞLIK HİZMETLERİ ve İLGİLİ SORUNLAR

Prof. Dr. Ahmet SALTİK MD, BSc, LLM

ADD Bilim Kurulu Bşk. Yrd.

Hekim, Hukukçu, Siyaset Bilimci

Deprem Bölgesinde salgın hizmetlerinin, olası bulaşıcı salgın hastalıkların durumu..

Afeti izleyerek halka hızla yardım edilemedi, acil arama-kurtarma çabası 1-2 gün gecikti. Afet sonrası temel gereksinimlerin başında barınma - beslenme geliyor ama bölgede kışlık çadırların *-ideal olanın konteynırlar-* kurulmadı.

AFAD'ın yaraşır olmayan (liyakatsiz) ve bilgisiz ellerde oluşundan dolayı afet iyi yönetilemedi, bunun sorumlusunun doğrudan Erdoğan.

Bölge halkı zaten 1,5 yıldır süregelen ağır ekonomik bunalım yüzünden çok kırılın. Bunun ciddi zedelenebilirliğin (handikapın) de payı ile deprem sonrası eklenen ağır koşullar ve stres yüzünden bölge insanının bağışıklık sistemi – direnci zayıf. Başta kolera olmak üzere tifo, dizanteri, uyuz, bitlenme, kızamık, grip, zatürre... hastalıklarına karşı yeterince korunaklı değil, bu hastalık ve benzerleri artış göstererek tehlike oluşturabilir. Sağlık Bakanlığı veri açıklamıyor..

Kızılay'ın geriye çekildi, AFAD'ın öne çıkarıldı am AFAD da çok yetersiz kaldı.

AFAD'ın 2023 bütçesi 8 milyar TL (Sayıştay denetimi bulanık!), DİB'nin 36 milyar TL!

Bölgede epey gecikmeli kurulan çadırlar ve saha mutfakları izledik.

ASKER NEDEN SAHADAN ÇEKİLDİ?

Deprem 06 Şubat 2023'te gece yarısı saat 04:17'de meydana geldi. TSK'nin devreye sokulmasının gecikti. Duyumlara göre İçişleri, Milli Savunma ve Turizm Bakanı acil toplandı ve Hulusi Akar'ın askerlerin devreye girmesi konusunda talimat verdi. Sabah ezanından sonra Erdoğan'ın uyanmış olacağı düşüncesiyle kendisine geç haber verildiği, Erdoğan'ın buna çok sinirlendiği, bu üç Bakanı haşladığı, sahaya sürülen askerlerin geri çekilmesi talimatı verdiği gibi söylemler sosyal medyada dolaştı. Sınırlı da olsa sahaya erken sürülen askerlerin geri çekildiği de. Burada Erdoğan'ın paranoyası (patolojik kuşku), bir "Asker korkusu" söz konusu.

Eğer **EMASYA, DAFYA Protokolü** iptal edilmemiş olsa idi, bölgede acil arama-kurtarma, barınma-beslenme sorunu, sağlık hizmetleri yoluna konabilirdi. TSK'nin

bu konuda çok büyük deneyimi ve bilgisi var. "**Tek adam yönetimi**", Silahlı Kuvvetleri de paramparça etti. 3 Kuvvet Komutanı Genel Kurmay Başkanından talimat alamıyor, doğrudan Milli Savunma Bakanına bağlı. Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlandı. Genelkurmay Başkanlığı, neredeyse içi boşaltılmış bir makam durumuna getirildi Anayasa'nın 117. maddesi açıkça çiğnenerek...

Silahlı Kuvvetlerin sağlık altyapısı, GATA, 42 askeri hastane Sağlık Bakanlığı'na devredilerek dağıtılsa idi (15 Temmuz 2016 CIA-FETÖ darbe girişimi bahanesiyle), "Askeri Sahra Sağlık Hizmetleri" hızla ve etkinlikle depremzedelere ulaştırılabilirdi. Bu tıpta uzmanlık alanı salt Gülhane Askeri tıp Akademisi'nde vardı, yalnızca orada bu uzmanlık eğitimi verilirdi. **Askeri sağlık hizmetleri sistemi** savaşlarda, deprem, salgın, kıtlık, yangın, toprak kayması (*heyelan*), büyük endüstriyel kazalar, sabotaj.. gibi olağan dışı durumlarda afetzedelere sağlık hizmetlerinin nasıl verileceğinde uzmanlaşmışlardır. Bizim tıp uzmanlık alanımız olan "**Halk Sağlığı**"nın bir yan dalı olan ve bu alanda uzmanlaşmış hekimlerin öncülüğünde **askeri sahra sağlık hizmetleri** geçmişte başarıyla ve hızla verilirdi. Bu uzmanlık eğitimi artık yapılmıyor. Erdoğan iktidarının / **AKP=RTE** iktidarının hastalıklı kuşkuları - korkuları - kaygıları (*paranoya*) temelinde, batı Emperyalizmi ile işbirliği yaparak eli - kolu bağlanmış bir TSK, hem Erdoğan'ın hayali idi hem de Batı Emperyalizminin dayatması idi.

ÜNİVERSİTELERDE EĞİTİM YÜZ YÜZE SÜRMELİ

Cumhuriyetin bütün kazanımlarını bu iktidar haraç-mezat sattı. Günümüzde nitelikli insangücü kritik önemde. Bu yüzden üniversitelerde yüz yüze eğitim sürdürülmeli. Azgın özelleştirmeler sonucu Kamu kurumu da kalmadı ülkemizde! İktidar öylesine çaresiz ki, KYK (*Kredi Yurtlar Kurumu*) yurtları boşaltıldı yaklaşık 800 bin yatak için. Üniversite öğrencileri devlet yurtlarından apar topar çıkarıldı. Hiç düşünülmez mi, bu gençler nerede kalacak? 2. Dünya Paylaşım Savaşında bile, Almanlar Fransa'yı işgal ettiğinde, Fransız hükümeti üniversitelerde eğitimi durdurmadı. İşgal altında bile, savaşta bile yükseköğretimde kesinti yapılmadı. Ülkemizde üniversitelerde eğitim-öğretim yüzyüze sürdürülmeli. **Kovit-19 salgını**nda epey süre uzaktan eğitim yapıldı, faturası ağır, giderimi (telafisi) çok çok güç. Öğrencilerin ruh sağlığı bozulabilir. "**Tek adam rejimi**"nin en tehlikeli yanı bu, **AKP=RTE** yönetiminin buyruğu mutlak, tartışılmıyor; Güçler Ayrılığına dayalı denge-denet sistemi yok!

ERDOĞAN YARI TANRI GİBİ

"Cumhurbaşkanlığı Kabinesi toplandı.." deniyor. Gerçekte Kabinedeki insanlar Bakan da değil, "*Erdoğan'ın sekreteri*" konumundalar. Çünkü Anayasanın 8. maddesi, "*Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı tarafından kullanılır ve yerine getirilir*"

diyor. “Cumhurbaşkanlığınca” bile denmiyor bir Kurum tanımlanmasıyla, Salt 1 kişi adresleniyor. Yürütme yetkisi Bakanlarda değil, **Tek Adam Erdoğan**’da. Parlamenter rejim olsa idi, bu Bakanlar TBMM’ye karşı sorumlu olurdu ve gerektiğinde gensoru ile düşürülebilirdi. Gensoru 2017’de Anayasa değişikliği ile kaldırıldı, **AKP/RTE** iktidarınca hiç hesap da verilmediği için, Erdoğan deprem bölgesinde 10 ilde OHAL ilan ederek, Yarı Tanrı olmakta neredeyse, imparator gücüne erişmekte. Çünkü OHAL CBK (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi) AYM denetimi dışında (AY m. 148/1).

Dolayısıyla, depremin ilerleyen günlerinde bile depremzedelere yeterince **sağlık hizmeti ve temel yaşam desteği** sağlanamadı. Ölümler, hastalanmalar, engellilikler arttı ne yazık ki, çoğu önlenebilirdi oysa..

YÜZ BİN DOLAYINDA ÖLÜM BEKLENİYOR!

Dünya Sağlık Örgütü’nün kestirdiği ölü sayısı yüz bin dolayında.

TÜİK’in (Türkiye İstatistik Kurumu) her yıl Haziran ayı son haftasında ölüm istatistiklerini yayınlaması gerekiyor. Ancak 2021 ve 2022’de yayınla(ya)madı. 2023 Haziran ayında yayınlar mı, hiç sanmıyoruz. 2. hafta sonunda ölüm sayısı kırk bini, yaralı sayısı 110 bini aştı.

İktidar, ölüm sayılarının sınırlı tutulması için büyük çaba içinde. Bunlar sorgulanmalı.

AFAD’ın tam yıkılmış olarak açıkladığı 6500 bina var. Bu binalar çok katlı, ortalama 5 katlı dersek, 32 bin beş yüz kat yapar. Her katta “*en az*” ortalama 2 daire olsa 65 bin daire yapar. Her dairede “*en az*” ortalama 3 kişi olsa, 195 bin kişi yapar. Göçüntü (enkaz) altından çıkarılan 108 bin yaralı deniyor, 35 bin de ölüm var, toplam 143 bin. Demek ki en iyimser kestirimle enkaz altında 52 bin insanımız var. Ancak bu kestirim çok daha yüksek de olabilir..

HATAY ÖLÜ KOKUYOR!

Ceset toplamaları çok yetersiz. Hatay’dan bir meslektaşımız birkaç gün önce ses kaydı gönderdi :

- “**Hatay ölü kokuyor!**” diyor ısrarla yineleyerek..

Bölgeye **morg hizmeti** götürülmesi gerekir(di). Kimi uzak yayla dağ köylerinde kurtların açıkta kalmış ölü bedenlerini yediği bilgileri geldi ne yazık ki.

Sahipsiz cenazelerden DNA örnekleri alınmalı, kimliklendirme için gerekli çaba gösterilmeli. Fotoğraf, parmak izi, avuç içi izi, yakındaki insanlara gösterme.. Yakınlarını yitiren – bulamayan insanlarımız da DNA örneği için kan, mukozal

sürüntü.. vermelii. Bu bilgiler, uygun yazılımla bilgisayar ortamında eşleştirmede kullanılmalı ve sahipsiz cesetlerin yakınları bulunmalıdır.

AKP ile “SAĞLIKTA DÖNÜŞÜM” ve GERİLEME BAŞLADI

Türkiye’de AKP iktidarıyla 20+ YILINI GEÇİRDİ! 3 Kasım 2002 – 19 Şubt 2023..

Haziran 2003’te “SAĞLIKTA DÖNÜŞÜM” diye bir program başlatıldı. Bu programın kökü dışarıda, ne yerli, ne de milli! Dünya Bankası ve IMFdayatması. Özgün adı “*Health Transformation*”.

Bu vahşi neo-liberal küreselleşme dayatması “**Sağlıkta Dönüşüm**” projesi ile AKP iktidarı, sağlıkta kamudan özel sektöre geçti hızla ve büyük ölçüde. Hastanelerin % 40’ı özel sektörün elinde (yaklaşık 600/1500). Toplam hastane yatak sayısı 255 bin, özel sektörün yatak sayısı 50+ bin; her 5 yataktan 1’i özel sektörün elinde. Yoğun bakım yatak oranı, kamuya göre özel sektörde toplama göre daha yüksek.

14 Şubat 2023 günü göçüntü (enkaz) altından 9. günde çıkarılan bir kadın insanımızın ağzından dökülen sözler dehşet vericiydi :

- **“Beni özel hastaneye götürmeyin, param yok!!”**

20+ yıllık kökü dışarıda AKP/RTE sağlık politikasının acı özeti bu çığılıkta yatıyor.

İktidar hem deprem yıkıntısının (*enkazının*) altında kaldı, hem sağlık alanında sınıfta kaldı. Çünkü sağlık sektöründe kamunun olanakları çok sınırlandırılmış durumda. Devletin sağlıkta özelleştirmeden artık vazgeçmesi gerekiyor; **TEK TIP – TEK SAĞLIK!** Sağlık hizmetlerini bölgede kamu eliyle Basamaklı olarak hızla örgütlemek gerekiyor. Afette sağlık hizmetlerini yönetmek üzere Halk Sağlığı Uzmanları yetkindirler, alanın eğitimini almışlardır, bu uzman hekimler yetkilendirilmelidir.

G-20 ülkelerinin önceki yıl S. Arabistan toplantısı sonuç bildirgesinde “**ARDIŞIK AFETLER YALNIZCA ZAMAN SORUNU!**” uyarısı yapılmıştı. Gereklere yapılmalı. **AKP/RTE** bu gerçekliğe çok yabancı. 20+ yıldır tek başına iktidardalar, artık yorulduk, usandık, ilk seçimde (en geç 18 Haziran 2023!) bu kadrolardan kurtulmak gerekiyor..

AKP / RTE İKTİDARININ SEÇİMLERİ ERTELEME DAYATMASI

Anayasa gereği en geç 18 Haziran 2023’te yapılması sorunlu seçimler ile ilgili olarak :

Anayasa m.78 gereği; “**Savaş** sebebi dışında seçimlerin geriye bırakılması” olanaksız! Hukukçu şapkamızla, Anayasanın ilgili maddelerine dayanarak sürece değinmeliyiz. TBMM’nin savaş ilanı yanı sıra (AY m.92/1), bunun, seçimlerin yapılmasını olanaksız kılması koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekiyor. Dolayısıyla seçimler bu koşullarda ertelenemez, tersi Anayasa’nın açık çığnemi (ihlali) olur ve **Yüce Divan**’da yargılanma sonucu doğurur.

Eğer dolaylı yoldan, gerçekte olmayan “*mücbir neden*” (*force majeure*) zorlaması ile seçimler ertelenirse (*salt TBMM kararı ile; Erdoğan ve YSK’nın hiçbir yetkisi yok!*), Anayasa açıkça çığnenmiş olmakla kalmaz. Bu, Anayasa’nın değıştırilemeyecek ve değştirilmesi bile önerilemeyecek 2. maddede (ilk 3 madde) sayılan demokratik devlet ilkesinin hülle (*hukuka karşı hile*) ile değştirilmesi demek olup, apaçık **sivil darbe** olacaktır. Anayasayı çığnem (ihlal) suçunun yaptırımını TCK’nun 309. maddesinde belirtilmiştir, bakılmasını öneririz.

O yüzden “**BİZE 1 YIL DAHA SÜRE..**” GİBİ SAÇMALIKLARIN BİR YANA BIRAKILMASI gerekir. Birçok insan, Erdoğan ekrana çıktığında artık TV’yi kapatıyor, bu gerçek.

Sonuç olarak : Sağlık hizmetleri basamaklı olarak sürdürülmeli, özellikle bulaşıcı hastalıkların salgın boyutuna erişmemesi için izlem-kayıt-bildirim (*sürveyans*) süreci işletilmelidir. **Aşılama**, çevre hijyeni, su-gıda güvenliği, barınma, atık denetimi, psiko-sosyal destek, mental sağlık hizmeti özenle ve bilimsel olarak yürütülmelidir. **İnsan cesetleri** sanıldığığının tersine ciddi çevre sorunu yaratmaz. Arama-kurtarma çalışması modern-duyarlı araçlarla birkaç gün daha sürdürülmelidir. **Bulaşıcı hastalık salgını riski** beklenenden büyüktür : Afet bölgesinde etkilenen insan sayısı ciddidir, 13+ milyon! Ayrıca bölge ciddi göç verdi, yardım amaçlı ciddi nüfus aldı, demografik hareketlilik çok yüksek. Bunlar salgın için ek risk etmenleridir. Bölgeden dış göç önlenmeli, özellikle Hatay’da demografik yapı titizlikle korunmalıdır.

Afet yönetimi siyasete alet edilmemeli, bilimsel akılcılığın gereklerinden asla ayrılmamalı, saydam olunmalıdır. İmar affı unutulmalı, yeni arazi kullanım planı ulusal ölçekte yapılmalıdır. TBMM’de araştırma komisyonu kurulmalıdır. Afet ve sonuçlarından sorumlu herkes, mutlaka yargıda hesap vermeli; sorumlu siyasetçiler ayrıca sandıkta hesap vermelidir. Yıkımın olumsuz etkileri uzun yıllar sürecektir, **SERVET VERGİSİ** alınmalıdır. Bölgede tarım-hayvancılık özellikle desteklenmelidir. Bu ağır yıkımlar asla kader değildir. Ulusal dayanışmamız örnek düzeydedir ve sürdürülmelidir, tüm halkımızı kutluyoruz! Bu sınavı da başaracağız, umutla!